

***Túnel** del temps*

La catarsis col·lectiva retrocedint 3 milions d'anys.

Proposta de Jordi Llorç-Figuerola, per *Els Ports. Natura i Art 2023 (8a Edició)*.

En l'evolució humana hi ha un llindar enlluernador: el moment en què emergeix el pensament simbòlic i la seva socialització posterior. Aquests dos "momentums" són els punts nodals del procés d'humanització de l'ésser humà.

Eudald Carbonell (2022).¹

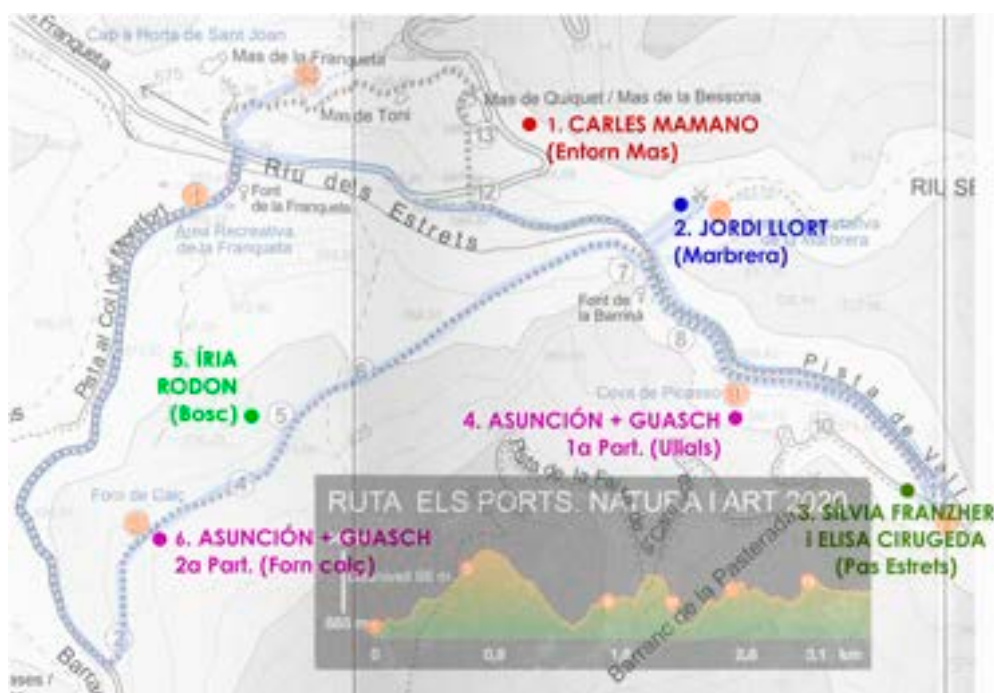
ABSTRACT:

Obra en **site-específic** que per mitjà de la ceràmica enfronta un **entorn entròpic** (homo) vers la naturalesa creadora (no-homo) i generadora de formes. Des de la marbrera d'Els Ports, l'obra de Llorç-Figuerola i el seu discurs, ens proposen transportar-nos col·lectivament a 3 milions d'anys endarrere.

PARAULES CLAU:

Land art, site-específic, marbrera, manuport, còdols, simbolisme, estètica, Lucy, catarsi, discurs, temps, túnel, mimesi, art, prehistòria, evolució.

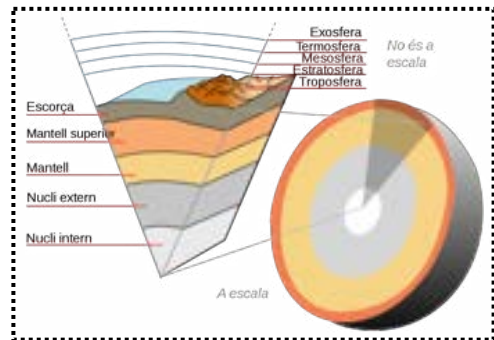
ARTISTES i RECORREGUT:

¹ El futur de la humanitat - Decàleg per a la supervivència de la nostra espècie, d'Eudald carbonell. Editat per Ara Llibres, l'any 2022.

1

L'escorça terrestre (imatge 1) ens ha vist sortir de l'aigua, una troposfera que a Els Ports encara es manté verge de la mà de l'home, paisatges amb entropies ínfimes que permeten la connexió amb el tot, observant la vida mentre caminem, formant-hi part i sentint-nos vius.

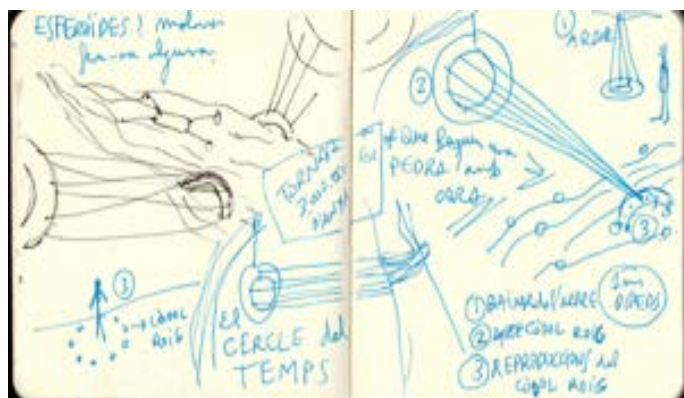

S'escull el **racó més entròpic** d'Els Ports, la clausurada marbrera *Renacimiento*. Un paisatge modificat per l'*Homo sapiens sapiens*, que contrasta amb el Parc Natural. La creació de *per se* i l'artificial, una instal·lació *site-specific* que Llort-Figuerola anomena **Túnel del Temps**, i que neix amb la intencionalitat de transportar al públic al passat més remot, a través de la descoberta, el tacte i l'escenificació dels *manuports*², per obtenir una **catarsis grupal i una connexió amb la mare terra**.

El públic agafarà amb les seves mans l'objecte artístic trobat més antics del món. Concretament el còdol de Makapansgat, que l'artista reproduceix amb argila cuita sense esmaltar i que s'ubicarà davant de la riera, plena de còdols, que passa per davant del mirador (centre d'interpretació) de la marbrera.

50 còdols, amb forma de cara, disposats circularment, en el punt central de la cantera, preparades per ser agafats durant la presentació (discurs) que realitzarà l'artista, i un cop finalitzada, tornar a deixar el còdol escollit, per al grup següent (50 persones). Seguidament, Llort-Figuerola convidarà als participants a buscar la seva pedra simbòlica i explicar, posar-ho en comú, la seva experiència estètica, preguntant-nos; quina forma veiem? Què ens suggereix la forma del còdol?

Durada màxima; 20 minuts.

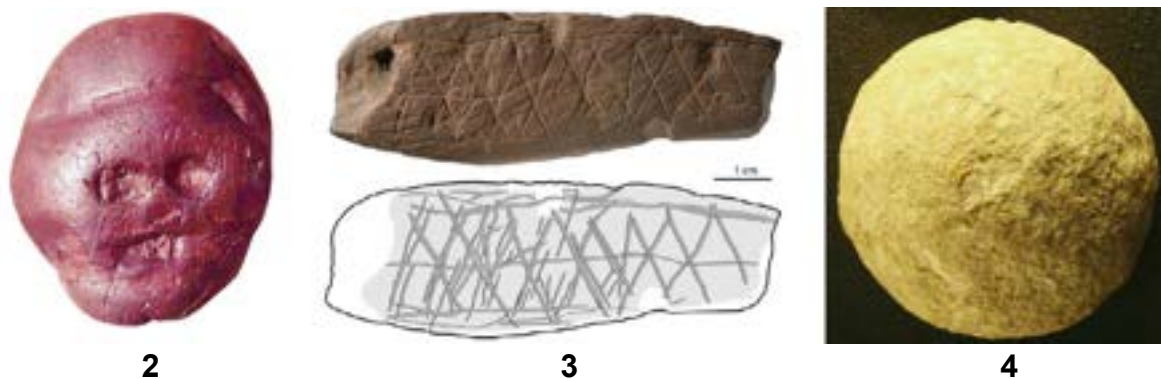

² *Manuport*: El concepte neix de la unió de paraules llatines. *Manus*, que significa 'mà', i *porta*, que significa 'portar'.

Perquè els còdols?

Un gest de mimesi, que requereix de l'acció de l'espectador, i que te per finalitat que **els visitants representin/sentin el crucial moment** en el que un australopitec (3.000.000-3.900.000), va observar una pedra arrodonida (còdol), amb forma de cara, i va decidir endur-se-la 32 kilòmetres enllà. Un *canto* treballat per l'acció del riu, concretament mineral de jaspilita vermella. Clar exemple de l'acció transformadora de la natura i la simbiosi amb els sistemes climàtics del planeta blau.

El primer i més antic *manuport* és el còdol de Makapansgat (*Makapansgat pebble*), fotografia **2**, de jaspilita; SiO₂ + Fe, O. Trobada a Makapansgat, Sud-àfrica, i de fa 3.000.000 d'anys. Que els primers bípedes (Lucy), l'*Homo australopitecus* (3.600.000 a.n.e.), que inicien la raça *Habilis* gràcies l'alliberació de les mans³, i que desenboquen a l'*Homo sapiens* actual.

El segon de més antiguitat (que incorpora Llort-Figuerola al dossier, però no pas en la intervenció); són les pedres arrodonides (*subspheroids*) anomenades poliedres⁴ (imatge **4**). El tercer és un bloc d'ocre gravat amb patrons geomètrics (imatge **3**), i tampoc es recrearan.

³ Font: <http://www.donsmaps.com/makapansgatpebble.html>

⁴ Trobades a Granada (Orce), León, Astúries, a Extremadura (Càceres), etc. Investigades per l'IPHES. A Catalunya no n'han trobat cap perquè no hi ha jaciments tan antics, de fa un milió i mig d'anys.

Tota l'obra és de **petjada ecològica zero**, i empra **fang cuit** (no esmaltat) i corda de **cànem**. La intervenció proposada és **completament ecològica, efímera i respectuosa amb el medi ambient, no produint cap alteració sobre el seu funcionament.**

Per **reproduir l'inici de l'escena i acció** es crea una **instal·lació en l'entorn** del camí que puja a la marbrera, afegint-hi **dues**

fites visuals amb ceràmica refractària

(alliberació de les mans), amb forma de cercle.

Subjectades amb cordes lligades a l'heura (la baixada dels arbres) que s'enfila a la roca tallada per l'humà, fixant les esferes amb uns punts de fuga al terra, **simbolitzant la materialitat de *lo transcendental***, l'espiritual més arrelada enfront el pes lític de ***lo terrenal***.

Cada punt marcat és **un fet prehistòric**, una

fita en l'evolució, en aquest cas **la baixada dels arbres, l'alliberació de les mans**.

Aquest punt es marcarà per mitjà de cercles de ceràmica refractària (xamota).

Un **sentit material** que relaciona la **transmutació** de la matèria primigènica, la **terra** (argila) **transformada**, i el **temps aturat** de la roca, que **viu sense estar-ne de viva**.

Dues fites que metaforitzen **línies de temps** circulars, els **forats de cuc que ens transporten** a aquest **important moment prehistòric** de la nostra espècie.

El cercle?

Tant el còdol, com l'argila cuita, representen una geometria poderosa, que ha suscitat possiblement algun tipus de culte, l'adoració a l'esfera; com podrien evidenciar les pedres esferoides (imatge 4).

Túnel del Temps te voluntat cronològica i argumental per realitzar pedagogia amb la línia temporal de l'homínid, buscant el diàleg amb/per/en el visitant/públic i el medi ambient.

Una obra en ***site-específic*** que necessita d'un paisatge que incorpori la mà de l'home, per contrastar l'entorn entròpic (marbrera) amb la creació natural de l'ecosistema, el paisatge no-entròpic (Els Ports).

Exemple de reconeixió i d'associació simbòlica, també és un primer indicatiu de col·leccionisme i sobretot, demostra l'experiència estètica en la nostra espècie. Parlem doncs del primer objecte artístic?

Reflexions amb l'espectador:

Des d'aquest altar i **entorn modificat** us pregunto si la primera acció d'exposar, a ulls de l'ésser humà, es remunta ara fa tres milions d'anys, amb els **primers bípedes**... un pas important el de l'**alliberament de les mans!** Concretament un/a *Australopithecus*, els quals originen la raça *Homo*, recordem que *Habilis*, significa **habilitat de fer coses amb les mans**. Sembla que un/a individu agafà un còdol de jaspi roig, amb **forma i faccions de cara** humana, d'una riera i se l'endugué kilòmetres enllà (**transport intencionat**), fins al seu abric, a 32 Km. Va emportar-se molt intencionadament al lloc on vivia, possiblement la **primera associació d'idees i desplaçament de significat**, proper a *l'art trouvé* i a la contemplació, però que no s'ha de considerar com a objecte d'Art, no com s'entén l'Art avui en dia, esclar!

Aquest fet demostra el **primer indicatiu de pensament simbòlic**, alhora que és el **primer col·leccionisme** que es coneix. Un **objecte per ser mirat**, és obvi que no hi ha una intencionalitat d'obra d'art, conceptes a anys llum d'aquest precursor de l'*Homo*, però sí una associació simbòlica. I qui no vulgui acceptar aquest simbolisme, haurà d'enfrontar-se a les pedres esferoides, datades amb dos milions d'anys (període Acheulià). Amb uns *Homo erectus*, que ja tenien **la idea de l'esfera**, mimetitzant-la en objectes, mitjançant el treball dur, d'arrodonir una pedra.

La tria de la pedra vermella amb forma de cara, i posterior transport, **per ser ubicada en un espai públic/privat**, era una aproximació contemplativa propera al misticisme? El còdol roig amb forma de cara **era mirada?** Els que la miraven, **què en pensaven? Com es posicionaven aleshores? El context era ritual?** (cas dels esferoides o poliedres), potser fruit de la falta de ciència que expliqui els fenòmens naturals, astronòmics, etc. De fet, els hi faltaven referents, que expliquessin amb fets racionals tot el món que envoltava aquests primers homínids, diguem que tota la història de la ciència i descobriments humans. Segons estudis, **el món natural i l'humà no estaven separats**, de fet, **l'escissió no arribà fins la domesticació de l'agricultura i els animals**, amb el Neolític (8.000 a.n.e).

Sabem del cert, que l'**observador esdevé receptor de l'associació formal**, i aleshores decideix endur-se la troballa (còdol roig) i la **contextualitza en el seu hàbitat**. Acció amb intencionalitat descontextualitzada i contemplativa, partint d'una associació d'idees... ara fa tres milions d'anys!

Potser la tenien a l'entrada per ser observada? **Exposada públicament doncs?** O bé, era **un gest intimista?** Potser invitava a la gent a mirar la cara del còdol?

Ja existia doncs la diferència de l'espai públic i el privat? El cert, és que sense saber-ho, **actualment som espectadors al carrer**, les ciutats acostumen a tenir, enmig del mobiliari urbà i places, alguna que altre escultura. Caminem, ens asseiem, fem judicis ciutadans. **Potser també contemplaven el còdol arrodonit amb forma de cara?**

El públic ha anat evolucionant, de passar a tenir conceptes estètics amb tot l'academicisme i ideals de bellesa iniciat per les antigues cultures i primeres ciutats, fins a adquirir nocions de comportament i desenvolupament estètic. La tecnologia ha socialitzat l'Art, alhora que l'Art és social actualment, **en un esdevenir humà albirant el posthumanisme.**

Jordi Llorç-Figuerola, 2023.